

O NOVOSTIH CIVILNE ZAŠČITE

Bojan Ušeničnik*

UDK 355.58

Spremembe, ki so nastale v Sloveniji z njeno osamosvojitvijo in po njej, so spodbudile Vlado Republike Slovenije, da ponovno oceni ogroženost in stanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v državi ter na novo določi politiko in cilje na področju civilne zaščite. Sprejela je Smernice za izvajanje zaščite in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah ter v vojni, po katerih naj bi zaščito in reševanje v prihodnje razvijali kot samostojen sistem. O Smernicah je že bil govor v prejšnjih številki Ujme. Vladni dokument Organizacijska zasnova sistema zaščite in reševanja, ki je bil sprejet februarja letos, pa je podrobnejša opredelitev organizacije in nalog tega sistema. Pri odločanju o tem je Vlada upoštevala stvarno ogroženost, gmočne možnosti ter nova spoznanja in izkušnje iz dosedanjega organiziranja in delovanja civilne zaščite.

Prebivalce Slovenije in njihovo življenjsko okolje ogrožajo številne naravne in druge nesreče, še posebno poplave in druge vremenske ujme, potresi in nesreče z nevarnimi snovmi. Varnost prebivalcev pa je odvisna tudi od aktualnih varnostno-političnih razmer na območju bivše Jugoslavije, v Evropi, pa tudi širše. V zgodovinskem spominu Slovencev so zapisane boleče izkušnje iz minulih vojn. Krvava vojna v tem času divja v naši neposredni bližini.

Dosedanji dogovori v zvezi z razoroževanjem in nadzorom nad oboroževanjem sicer prispevajo k zmanjšanju količine jedrskega in konvencionalnega orožja. Učinek teh prizadevanj pa bo vendarle omejen, vse dokler bodo dogovori urejali le omejevanje števila orožja, ne pa tudi njegove kakovosti. Odpravljanje napetosti v mednarodnih odnosih vsekakor pozitivno vpliva na varnostno-politične razmere. Ne gre pa zanemariti dejstva, da so nasilne manifestacije neonacizma, mejni in mednarodni konflikti, gospodarsko pogojeni spori in boj za naravne vire tudi v spremenjenih varnostno-političnih razmerah pomembna žarišča nevarnosti.

Vse te nevarnosti zahtevajo stalno pozornost in načrtno priprave za zaščito in reševanje ljudi, imetja in celotnega življenjskega okolja. Glavni cilj, h kateremu teži nova razvojna smer civilne zaščite, je zmanjšanje števila naravnih in drugih nesreč in njihovih posledic ter žrtev in drugih posledic vojaških spopadov.

Smernice in organizacijska zasnova sistema zaščite in reševanja so namenjene predvsem organom, ki bodo pripravljali novo zakonodajo o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Namenjene pa so tudi vsem, ki se ukvarjajo s praktičnim načrtovanjem in izvajanjem zaščite in reševanja.

Sistem zaščite in reševanja, kot je opredeljen v tem gradivu, temelji na odgovornosti države in občin za organiziranje in izvajanje ukrepov in aktivnosti pri odpravljanju nevarnosti naravnih in drugih nesreč ter za preprečevanje in zmanjševanje njihovih posledic. Temelji tudi na obveznosti podjetij, zavodov in drugih organizacij za organiziranje in izvajanje nujnih ukrepov za zaščito delavcev in pre-

moženja v okviru njihove dejavnosti kot tudi na odgovornosti prebivalcev za njihovo osebno in premoženjsko varnost.

Pristojnosti države ter občin in drugih lokalnih skupnosti na tem področju so v gradivu jasno razmejene. Država skrbi predvsem za sistemsko urejanje področja zaščite in reševanja, raziskovalno delo, uresničevanje nacionalnih programov varstva, organizira nekatere reševalne enote in službe, ki so namenjene za pomoč lokalnim skupnostim, organizira enoten informacijski sistem o nesrečah ter določa programe izobraževanja in usposabljanja. Občine, ki so glavne nosilke zaščite in reševanja, pa so odgovorne za neposredno uresničevanje zaščitnih ukrepov ter za organiziranje in izvajanje pomoči in reševanja.

Možno je, da bodo posamezne organizacijske rešitve doživele določene spremembe po sprejemu sistemske zakonodaje, zlasti še zakonodaje o lokalnih skupnostih. Nedvomno pa je, da sprejete spremembe pomenijo bistveno racionalizacijo sistema zaščite in reševanja in zagotavljajo njegovo večjo učinkovitost, seveda če bodo ustvarjalno uresničene v praksi.

Sledi izvirno besedilo organizacijske zasnove sistema zaščite in reševanja Republike Slovenije, ki jo je vlada sprejela na 6. seji 15. 2. 1993.

Namen in cilji

Sistem zaščite in reševanja temelji na odgovornosti države, občin in drugih lokalnih skupnosti za odpravljanje nevarnosti naravnih in drugih nesreč ter preprečevanje in zmanjševanje njihovih posledic. Temelji tudi na obveznosti podjetij, zavodov in drugih organizacij za izvajanje nujnih ukrepov za zaščito in reševanje ljudi in premoženja v okviru njihove dejavnosti ter na (samo) odgovornosti prebivalcev za njihovo osebno in premoženjsko varnost.

Osnovni namen tega sistema je zagotoviti usklajen razvoj in povezanost vseh dejavnikov zaščite in reševanja ter njihovo smotno delovanje ob:

- naravnih in civilizacijsko pogojenih nesrečah ter

- vojaških spopadih in drugih oblikah množičnega nasilja.

Sistem zaščite in reševanja je torej sredstvo civilnih oblasti v njihovem prizadevanju, da v najkrajšem možnem času obvladajo omenjene nevarnosti in nesreče. Težišče njegovega delovanja je v občinah in drugih lokalnih skupnostih.

Glavni cilj sistema zaščite in reševanja je zmanjšanje števila naravnih in drugih nesreč in njihovih posledic ter žrtev in drugih posledic vojaških spopadov.

Vse priprave, ki so namenjene uresničevanju teh ciljev, morajo biti skrajno gospodarne.

Pristojnosti

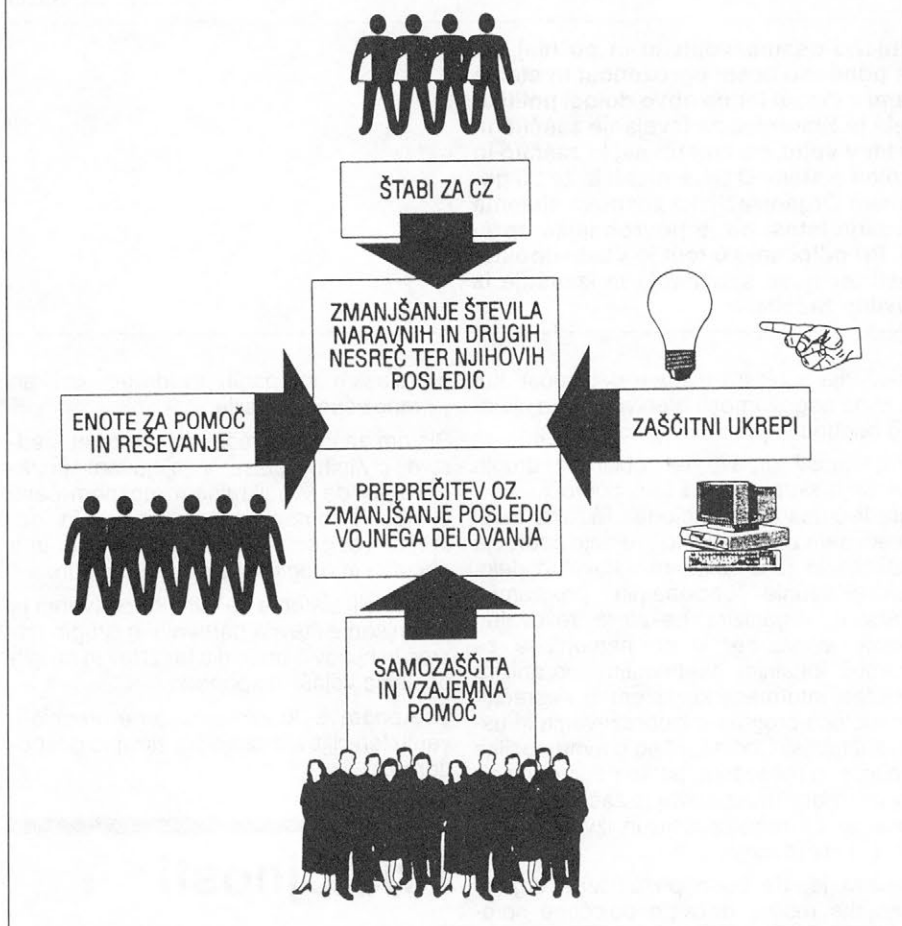
V republiški pristojnosti je urejanje sistema, izdajanje splošnih organizacijskih in tehničnih predpisov, nadzor nad izvajanjem republiških predpisov, vrhovno vodenje, raziskovalno delo, načrtovanje razvoja, oblikovanje in uresničevanje nacionalnih programov varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, organiziranje republiških in regijskih reševalnih enot in služb, urejanje pomoči ogroženim občinam, opazovanje, obveščanje in alarmiranje, organiziranje enotnega informacijskega sistema o naravnih in drugih nesrečah, določanje programov izobraževanja in usposabljanja, izobraževanje in usposabljanje kadrov, inštruktorjev in specialistov ter mednarodno sodelovanje na tem področju.

Upravni okraji so odgovorni za izvrševanje republiških predpisov, vodijo in nadzirajo izvajanje zaščitnih ukrepov na svojem območju, organizirajo regijske reševalne enote in službe, urejajo pomoč ogroženim občinam ter izvajajo druge naloge regijskega pomena.

Občine in druge lokalne skupnosti so kot glavne nosilke zaščite in reševanja odgovorne za uresničevanje zaščitnih ukrepov ter organiziranje in izvajanje pomoči in reševanja. S tem namenom organizirajo enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč po merilih, ki jih določi republika. Občine so odgovorne tudi za

* Republiška uprava za zaščito in reševanje, Ministrstvo za obrambo, Kardeljeva ploščad 26, Ljubljana.

CILJI DELOVANJA SISTEMA ZAŠČITE IN REŠEVANJA

Slika 1.

organiziranje, razvijanje in usklajevanje samozaščite in vzajemne pomoči v stanovanjskih in poslovnih stavbah.

Podjetja, zavodi in druge organizacije morajo zagotoviti pogoje in možnosti za izvajanje samozaščite in vzajemne pomoči delavcev ter izvajati predpisane zaščitne ukrepe in reševanja.

Lastniki stanovanjskih in drugih stavb so odgovorni za pripravo in izvajanje predpisanih zaščitnih ukrepov ter za zagotovitev potrebnih sredstev za zaščito in reševanje.

Pri zaščiti in reševanju morajo v skladu z zakonom sodelovati javna podjetja, zavodi in druge organizacije, ki jih določi pristojni državni ali občinski organ. Pri zaščiti sodelujejo tudi društva in druge organizacije, ki opravljajo dejavnost, ki je pomembna za zaščito in reševanje, oziroma so za to primerne in izrazijo pripravljenost za sodelovanje. Ta primernost je podana, če razpolagajo s kadrovskimi zmogljivostmi, ki omogočajo dolgoročno opravljanje zaščite in reševanja, če je zagotovljena usposobljenost vodstvenega kadra in drugih izvajalcev zaščite in reševanja, če razpolagajo s primerno opremo in če obstaja možnost pravočasne zagotovitve pripravljenosti za izvajanje zaščite in reševanja.

Ob naravnih in drugih nesrečah ter s tem povezanimi nevarnostmi sodeluje pri zaščiti in reševanju ljudi in imetja, zlasti pri vzdrževanju javnega reda in miru in pri zagotavljanju varnosti, s svojimi kadri in sredstvi tudi policija. V akcije zaščite in reševanja se policija vključuje na podlagi pooblastil, določenih v Zakonu o notranjih zadevah, in drugih predpisov ter na podlagi usmeritev pristojnih štabov za civilno zaščito.

Ob velikih nesrečah sodeluje pri zaščiti in reševanju s svojimi enotami in sredstvi tudi Teritorialna obramba Republike Slovenije. Če se silam za zaščito in reševanje kot pomoč dodelijo vojaške enote, pristojni poveljnik civilne zaščite odloči o vrsti, kraju in prednostih njihove delovanja. Vojaške enote pri tem vodijo in jim poveljujejo vojaški poveljniki.

Aktiviranje zaščitnih ukrepov, sil in sredstev za zaščito in reševanje ob neposredni vojni nevarnosti, v vojni in v drugih primerih množičnega nasilja je v pristojnosti Vlade Republike Slovenije. Ob naravnih in drugih nesrečah o tem v skladu s potrebami samostojno odločajo tudi pristojni občinski organi ter vodstva podjetij, zavodov in drugih organizacij.

Na območjih, kjer neposredno bojno delujejo vojaške enote, mora pristojni štab za teritorialno obrambo oziroma vojaški poveljnik sodelovati s pristojnim štabom za civilno zaščito zaradi zaščite in reševanja civilnega prebivalstva ter materialnih in drugih dobrin.

Štab za teritorialno obrambo oziroma vojaški poveljnik na območju neposrednega bojnega delovanja v skladu z mednarodnim humanitarnim pravom od enot in služb za zaščito in reševanje ne sme zahtevati izvajanja bojnih nalog.

Temeljne naloge sistema

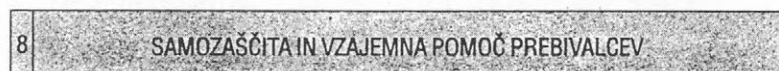
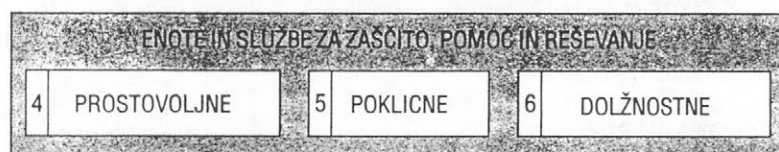
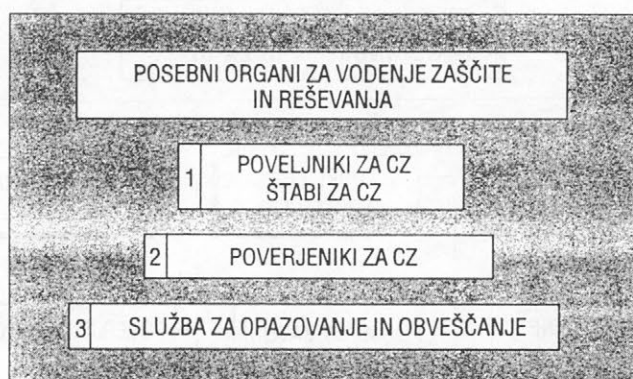
Temeljne naloge sistema zaščite in reševanja so humanitarne narave in se nanašajo predvsem na:

- vzpostavitev in vzdrževanje pripravljenosti za zaščito in reševanje,
- opazovanje in obveščanje o pretečnih nevarnostih in nesrečah,
- mobilizacijo sil in sredstev za zaščito in reševanje,

Slika 2.

GLAVNI DELI SISTEMA ZAŠČITE IN REŠEVANJA

- zaščito in reševanje ljudi, živali in materialnih dobrin ter dajanje pomoči,
- odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč do zagotovitve najnujnejših življenjskih in delovnih razmer,
- pomoč tujim državam,
- upravljanje in vodenje zaščite in reševanja.

Priprave za zaščito in reševanje

Vzpostavitev in vzdrževanje pripravljenosti za zaščito in reševanje obsega:

- spremljanje in proučevanje nevarnosti, povezanih z naravnimi in drugimi nesrečami,
- poučevanje možnosti zaščite in reševanja ob raznih nesrečah,
- načrtovanja zaščitnih ukrepov, pomoči in reševanja,
- organiziranje civilne zaščite in drugih sil za zaščito in reševanje,
- usklajevanje priprav podjetij, zavodov, društev in drugih organizacij, ki se vključujejo v sistem zaščite in reševanja,
- izobraževanje in usposabljanje za zaščito in reševanje,
- opremljanje štabov, enot in drugih sil za zaščito in reševanje,
- oblikovanje zalog materialnih sredstev za zaščito in reševanje,
- vzdrževanje in nadzorovanje pripravljenosti in delovanja sistema zaščite in reševanja.

Opazovanje in obveščanje

V okviru sistema zaščite in reševanja se organizira enotna služba za opazovanje

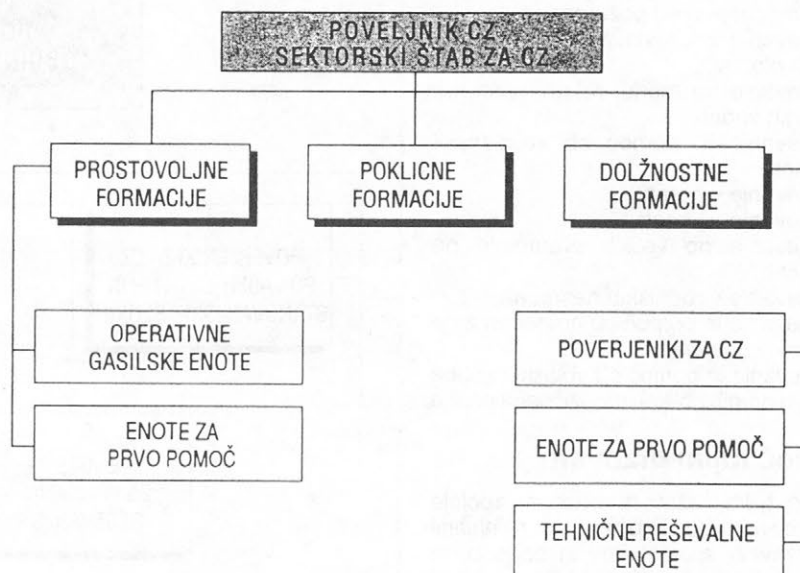
Slika 3.

SILE ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE V PODJETJIH, ZAVODIH IN DRUGIH ORGANIZACIJAH

Slika 4.

SILE ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE OŽJIH LOKALNIH SKUPNOSTI V MESTNI ALI DRUGI VELIKI OBČINI

Slika 5.

190 in obveščanje, ki opravlja zlasti naslednje naloge:

- zbira in obdeluje podatke, ki so pomembni za zaščito in reševanje, in jih posreduje vodilnim organom in drugim izvajalcem zaščite in reševanja,
- obvešča, opozarja in alarmira prebivalce ob pretečih nevarnostih in jim posreduje napotke za zaščito in reševanje,
- izvaja določene mobilizacijske naloge,
- posreduje odločitve in napotke izvajalcem zaščite in reševanja,
- zbira podatke o odpravljanju posledic nesreč in njihovi sanaciji.

Mobilizacija sil in sredstev

Mobilizacija sil in sredstev za zaščito in reševanje obsega ukrepe in aktivnosti za zagotovitev operativne pripravljenosti sistema zaščite in reševanja ali dela tega sistema za delovanje glede na ogroženost.

Zaščita ljudi, živali, materialnih in drugih dobrin

Zaščita obsega najrazličnejše zaščitne ukrepe, ki se uveljavljajo na ogroženem in prizadetem območju, da se zavaruje in ohrani življenje in zdravje ljudi in živali ter prepreči uničenje materialnih dobrin. Izvaja se po načelu: Preprečevati je boljše kot zdraviti. Namen zaščite je tudi napovedovanje in zgodnje odkrivanje nevarnosti, odstranjevanje in zmanjševanje stopnje nevarnosti ter lokaliziranje in omejevanje območja nesreče.

Zaščita je prednostna naloga sistema zaščite in reševanja.

Pomoč in reševanje

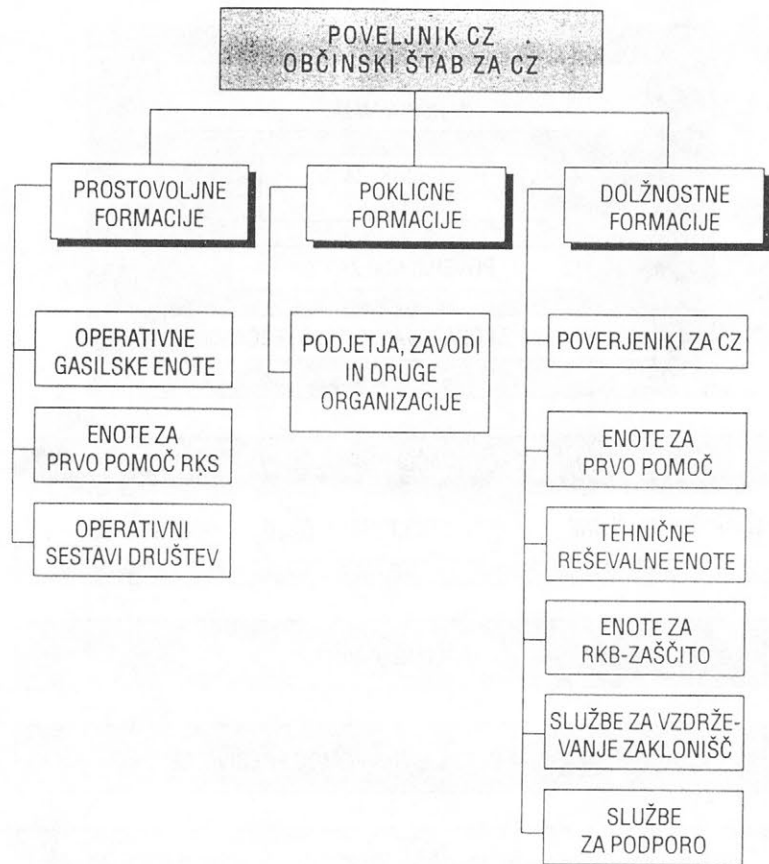
Pomoč in reševanje ob nesreči prizadetih obsega:

- prvo medicinsko pomoč,
- prvo veterinarsko pomoč,
- reševanje ljudi, gašenje in varovanje premoženja pred požarom,
- reševanje iz ruševin, zemeljskih in snežnih plazov,
- reševanje na morju, rekah, jezerih in drugih vodah,
- reševanje in pomoč ob vremenskih ujmah,
- reševanje v gorah,
- reševanje v jamah,
- reševanje ob velikih prometnih nesrečah,
- reševanje v rudniških nesrečah,
- reševanje in pomoč ob nesrečah z nevarnimi snovmi,
- reševanje in pomoč ob vojaških spopadih in drugih oblikah množičnega nasilja.

Pomoč tujim državam

Pomoč tujim državam obsega izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz sklenjenih meddržavnih sporazumov in pogodb, ter obveznosti in nalog, ki so bile sprejete v okviru organizacij Združenih narodov in drugih mednarodnih integracij, v katere je vključena naša država.

PREGLED SIL ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE V OBČINI

Slika 6.

ORGANIZACIJA SISTEMA ZAŠČITE IN REŠEVANJA MAJHNE OBČINE

Slika 7.

Pomoč tujim državam se v skladu s sklepi Vlade Republike Slovenije izvaja tudi ne glede na omenjene sporazume in pogodbe, če tuja država, ki jo je prizadela nesreča, zaprosi zanjo.

Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč

Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč obsega ukrepe in aktivnosti za:

- zagotovitev najnujnejših življenjskih in delovnih razmer,
- varovanje premoženja na prizadetem območju,
- preprečitev ponovne nesreče ali verižnih nesreč ter
- obnovo pripravljenosti.

Sanacija, katere cilj je vrnitev v prejšnje stanje, se praviloma ne izvaja v okviru zaščite in reševanja, temveč v okviru redne organiziranosti in pristojnosti državnih organov, občin in drugih lokalnih skupnosti.

Upravljanje in vodenje

Upravljanje in vodenje sistema zaščite in reševanja obsega:

- določanje ciljev in politike na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- proučevanje sredstev za uresničevanje teh ciljev,
- izdelavo načrtov zaščite in reševanja,
- organiziranje, kadrovanje in izobraževanje,
- izvršno vodenje zaščite in reševanja,
- nadzorovanje aktivnosti za zaščito in reševanje.

Elementi sistema

Sistem zaščite in reševanja zajema predvsem:

- organe upravljanja in vodenja,
- službo za opazovanje in obveščanje,
- enote in službe za zaščito, pomoč in reševanje,
- zaščitne ukrepe,
- samozaščito in vzajemno pomoč prebivalcev,
- objekte, naprave in druga materialna sredstva za zaščito in reševanje.

Organi upravljanja in vodenja

Sistem upravljaajo organi civilne oblasti v skladu z njihovimi pristojnostmi. Na ravni države upravlja ta sistem Državni zbor in Vlada Republike Slovenije, v občinah pa občinski svet in župani.

Za operativno-strokovno vodenje zaščite in reševanja se ustanovijo štabi za civilno zaščito. Pri vodenju sodelujejo tudi poverjeniki za civilno zaščito ter poveljniki in vodje reševalnih enot in služb.

Štab za civilno zaščito je strokovni organ poveljnika civilne zaščite, ki je odgovoren za zaščito in reševanje na svojem območju. Štab ima načelnika in določeno število članov specialistov. Načelnik šta-

ba je hkrati namestnik poveljnika civilne zaščite.

Štabi za civilno zaščito so: republiški, regijski (okrajni), občinski (mestni) in sektorski. Štabe za civilno zaščito lahko ustanovijo tudi v posameznih podjetjih in drugih delovnih organizacijah. Sektorske štabe ustanovijo v posameznih naseljih, delih naselij ali za več naselij skupaj.

Republiški štab šteje do 15 članov, okrajni in občinski do 10, sektorski pa največ 5.

Pri republiškem in regijskih štabih, lahko pa tudi pri občinskih, se lahko organizirajo ustrezne štabne službe.

Štab za civilno zaščito opravlja zlasti naslednje naloge:

- izdeluje načrte zaščite in reševanja;
- vodi podrejene štabe, enote in službe;
- uveljavlja zaščitne in druge nujne ukrepe ter nadzira njihovo izvajanje;
- pripravlja predloge odločitev organov civilne oblasti;
- odloča o uporabi sil in sredstev za zaščito in reševanje;
- usklajuje pomoč in dejavnosti za zaščito in reševanje ter pri odpravljanju posledic;
- pripravlja predloge odločitev organov civilne oblasti.

Poveljnik civilne zaščite za neposredno vodenje reševalnih akcij določi vodenje intervencij (če to ni že določeno z zakonom ali drugim predpisom).

Poverjeniki so pripadniki civilne zaščite, ki spodbujajo in usmerjajo izvajanje osebne in vzajemne zaščite prebivalcev ter organizirajo, v določenih primerih pa tudi vodijo zaščito in reševanje na svojem območju.

Poveljniki so za svoje delo, odgovorni organom, ki so jih imenovali, ter nadrejenim štabom za civilno zaščito.

Poveljnike imenujejo v skladu s ocenami ogroženosti v večjih stanovanjskih stavbah, ulicah, zaselkih, vaseh, delih naselij, manjših podjetjih, zavodih in drugih organizacijah, kjer ni pogojev za imenovanje štabov za civilno zaščito.

Poverjeniki v krajevnih, vaških in četrtinskih skupnostih imajo lahko enega ali več namestnikov.

Služba za opazovanje in obveščanje

Služba za opazovanje in obveščanje opravlja informacijsko dejavnost za potrebe upravljanja in vodenja zaščite in reševanja.

Na republiški ravni se ta služba organizira in deluje kot republiški informacijski center, ki med drugim povezuje tudi vse za zaščito in reševanje pomembne podatkovne baze in omogoča njihovo uporabo pri opravljanju upravno-strokovne dejavnosti ter vodenju zaščite in reševanja.

Centri za obveščanje so organizirani na ravni republike, regij (pri upravnih okrajih) in občin. V regijski center se povezuje celotno (osnovno in dopolnilno) opazovalno omrežje kot tudi vsi obstoječi informacijski sistemi, ki delujejo na območju regi-

je in so pomembni za zaščito in reševanje, razen tistih, ki se povezujejo neposredno v republiški center.

V novoustanovljenih občinah se ne organizirajo centri za obveščanje. Naloge teh centrov bodo opravljale štabne službe pri občinskem štabu za civilno zaščito ter obstoječi občinski centri za obveščanje, kadar se aktivirajo.

Pri reorganizaciji in posodobitvi službe za opazovanje in obveščanje se zagotovi tudi možnost centralnega upravljanja sistema alarmiranja na lokalni, regijski in republiški ravni.

Zaradi učinkovitejšega zbiranja, obdelave in uporabe podatkov se vzpostavi sistem prenosa podatkov (vključno z elektronsko pošto) med republiškim in regijskimi centri. V enoten informacijski sistem se povežejo tudi občinske strokovne službe za zaščito in reševanje.

Enote in službe za zaščito, pomoč in reševanje

Enote in službe za zaščito, pomoč in reševanje so prostovoljne, poklicne in dolžnostne. Vse skupaj vključujejo okoli 5 odstotkov vseh prebivalcev Slovenije. V tej številki niso zajeti zdravstveni delavci v zdravstvenih organizacijah ter delavci v drugih organizacijah (v preskrbi, policiji, vojski itd.), ki se tako ali drugače ukvarjajo z zaščito in reševanjem.

Prostovoljne formacije se oblikujejo v okviru prostovoljnih društev in drugih prostovoljnih organizacij. Skupno predstavljajo okoli 45 odstotkov vseh sil za zaščito in reševanje.

Poklicne formacije predstavljajo operativne skupine raznih podjetij, zavodov in drugih organizacij, ki se v okviru svoje dejavnosti ukvarjajo z zaščito in reševanjem ali pa je njihova dejavnost kako drugače pomembna za zaščito in reševanje. Predstavljajo okoli 5 odstotkov vseh sil za zaščito in reševanje.

Dolžnostne formacije predstavljajo štabi in enote civilne zaščite ter poverjeniki za civilno zaščito. Sestavljajo jih obvezniki civilne zaščite. Skupno predstavljajo okoli 50 odstotkov vseh sil za zaščito in reševanje.

Od dolžnostnih enot in služb se na različnih ravneh organizirajo predvsem:

- enote za prvo (medicinsko) pomoč,
- enote za prvo veterinarsko pomoč,
- enote za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi,
- tehnične reševalne enote,
- enote in službe za RKB-zaščito,
- službe za podporo.

Po potrebi se organizirajo tudi druge dolžnostne enote in službe, na primer enota za hitre intervencije, služba za oskrbo ogroženega in prizadetega prebivalstva, služba za zaščito in varovanje kulturnih dobrin in podobne.

Pri zaščiti in reševanju ob velikih nesrečah sodelujejo tudi policija ter ustrezne enote in službe Teritorialne obrambe.

Službe za podporo se organizirajo pri republiškem in regijskih (okrajnih), lahko pa

192 tudi pri občinskih štabih za civilno zaščito. Te službe zagotavljajo zlasti:

- nastanitev in oskrbo štabov, enot in drugih sil za zaščito in reševanje s hrano, obleko, materialom idr.,
- prvo medicinsko pomoč,
- informacijsko podporo,
- zveze,
- sprejemanje in razdeljevanje pomoči,
- prevoze.

Zaščitni ukrepi

Zaščitni ukrepi obsegajo predvsem:

- razne prostorske, urbanistične, gradbenotehnične in druge ukrepe za zaščito pred potresi, poplavami, zemeljskimi in snežnimi plazovi, požari in drugimi nesrečami.
- ukrepe za pripravljenost,
- obveščanje, opozarjanje in alarmiranje prebivalstva ob nevarnostih,
- graditev in pripravo zaklonišč in drugih zaščitnih objektov ter njihovo uporabo (preventivno bivanje v zakloniščih),
- evakuacijo, nastanitev in oskrbo ogroženega prebivalstva,
- osebno in skupinsko zaščito pred učinki jedrskega, kemičnega in biološkega orožja ter pred posledicami nesreč z nevarnimi snovmi,
- ukrepe za zaščito kulturnih dobrin,
- zaščito pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi.

Samozaščita in vzajemna pomoč

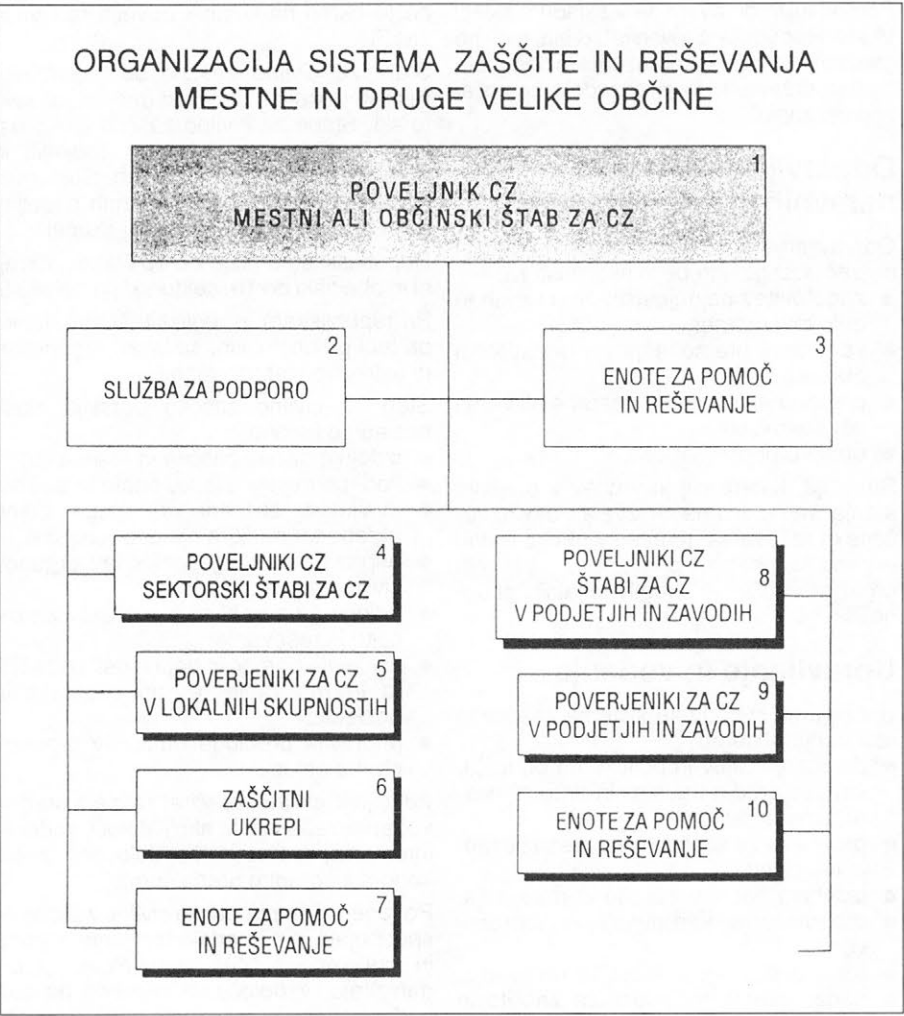
Samozaščita in vzajemna pomoč obsegata vse ukrepe prebivalcev za preprečevanje in ublažitev posledic naravnih in drugih nesreč, vojaških spopadov in drugih oblik množičnega nasilja za njihovo zdravje in življenje ter varnost njihovega imetja v bivalnem in delovnem okolju.

Sile, ki jih za zaščito in reševanje organizirajo država, občine in druge lokalne skupnosti, prebivalstvu ob nesrečah ne zagotavljajo popolne zaščite in pomoči. Za pomoč, ki jo organizirajo, je potreben tudi določen čas. Čas pa je ob nesreči usodnega pomena. O obsegu posledic največkrat odločajo prve minute po nesreči. Zato je v takih primerih zelo pomembna takojšnja samozaščita prebivalcev. Posledice nesreče bodo veliko manjše, če so prebivalci usposobljeni za samozaščito in če si vzajemno pomagajo v okolju, kjer prebivajo in delajo.

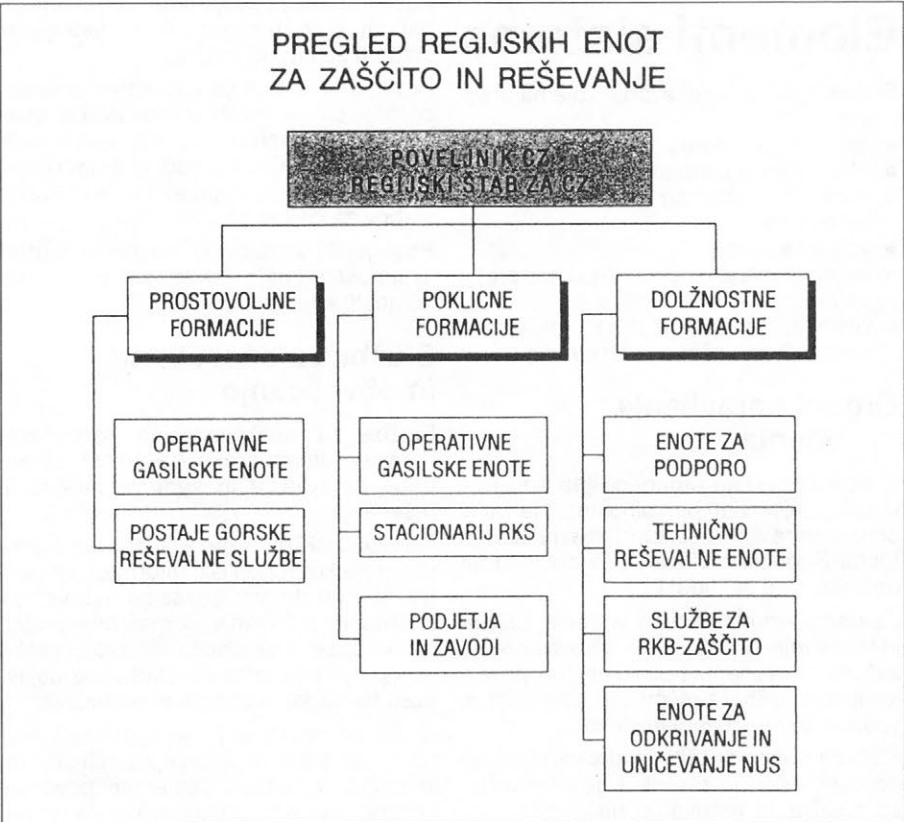
Za organiziranje, razvijanje in vodenje samozaščite in vzajemne pomoči ob naravnih in drugih nesrečah kot v vojni so, kot rečeno, odgovorne občine.

Objekti, naprave in druga sredstva

Za objekte, naprave in druga sredstva za zaščito in reševanje se štejejo zaklonišča in drugi zaščitni objekti za zaščito ljudi in kulturnih dobrin, objekti in oprema za usposabljanje, skladišča, prevozna sredstva, zaščitna in reševalna oprema, opazovalne, alarmne in druge naprave ter

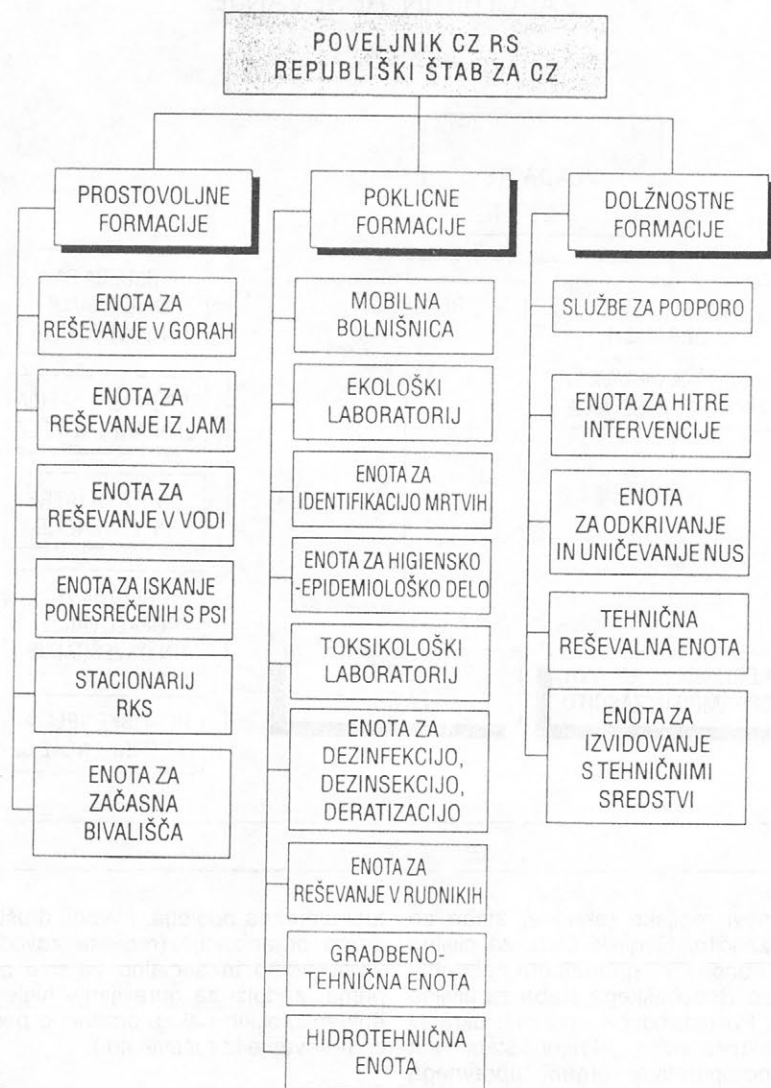

Slika 8.

Slika 9.

PREGLED REPUBLIŠKIH ENOT ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

Slika 10.

material, ki se namensko uporablja za zaščito in reševanje in ki je predviden za ta namen.

Merila za organiziranje sil za zaščito in reševanje

Sile za zaščito in reševanje organizirajo podjetja, zavodi in druge organizacije, občine in druge lokalne skupnosti ter država (na regijski in republiški ravni). Glavnino sil predstavljajo občinske formacije. Regijske in republiške formacije so namenjene za pomoč silam v lokalnih

skupnostih ter za posredovanje v zahtevnejših reševalnih razmerah. Republiške formacije so namenjene tudi za reševalne posege in pomoč v tujini v skladu z mednarodnimi sporazumi in pogodbami oziroma odločitvami Vlade Republike Slovenije.

Podjetja, zavodi in druge organizacije

Podjetja, zavodi in druge organizacije morajo:

- imenovati poveljnike civilne zaščite ter ustanoviti štab za civilno zaščito, če imajo več kot 500 zaposlenih, ali če njihov tehnološki proces ogroža okoliško prebivalstvo;
- imenovati poverjenika za civilno zaščito, če imajo od 100 do 500 zaposlenih in ni ustanovljen štab za civilno zaščito;

- ustanoviti eno ekipo za prvo pomoč na 100 zaposlenih in dodatno ekipo za vsake nadaljnjih 300 zaposlenih,
- ustanoviti operativno gasilsko enoto, če proizvaja jo smodnik in eksploziva, električno energijo z jedrsko tehnologijo, skladišči, izdelujejo ali predelujejo vnetljive tekočine in pline ter če imajo nad 500 zaposlenih in opravljajo dejavnost s področja: proizvodnje nevarnih snovi, metalurgije, predelave kovin, proizvodnje in predelave plastičnih mas, tekstilne industrije, predelave lesa s povečano nevarnostjo nastanka požara, eksplozije ali druge posebne nevarnosti;
- ustanoviti oddelek za tehnično reševanje na vsakeh 200 zaposlenih, če ni ustanovljena operativna gasilska enota in če je podjetje, zavod ali druga organizacija na območju, kjer so možni rušilni potresi ali druge nesreče, ki lahko povzročijo rušenje objektov;
- ustanoviti enoto za RKB-zaščito, če se v tehnološkem procesu v večjih količinah uporabljajo nevarne snovi.

Podjetje, zavod ali druga organizacija mora pri organiziranju enot civilne zaščite upoštevati tudi merila, ki jih glede na ogroženost določi pristojni občinski organ.

Na dolžnosti v štabu in enotah civilne zaščite ter na dolžnost poverjenika se razporejajo obvezniki civilne zaščite.

Pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah v podjetju, zavodu ali drugi organizaciji sodelujejo tudi njihove službe za varstvo pri delu in druge strokovne službe.

Krajevne, vaške ali četrtne skupnosti

V krajevni, vaški ali četrtni skupnosti se imenuje poveljnika civilne zaščite in ustanovi sektorski štab za civilno zaščito, če to dopuščajo kadrovske možnosti. V manjših skupnostih, kjer ni teh možnosti, se imenujejo poverjeniki za civilno zaščito.

Po krajevnih, vaških in četrtnih skupnostih delujejo operativne gasilske enote kot splošne reševalne službe. Te enote se organizirajo v skladu z ogroženostjo po merilih za organiziranje in opremljanje operativnih gasilskih enot.

V skupnostih, kjer operativne gasilske enote gasilskih društev ne obstajajo oziroma so prešibke, se po že omenjenih merilih ustanovijo tehnične reševalne enote civilne zaščite.

Po krajevnih, vaških ali četrtnih skupnostih se organizirajo tudi enote za prvo pomoč, na podeželju pa tudi enote za prvo veterinarsko pomoč.

Poveljnike štabov, poverjenike in enote civilne zaščite (enote za prvo pomoč, enote za prvo veterinarsko pomoč in reševalne enote) imenuje oz. ustanovi in organizira občina. Enote za prvo pomoč organizira Rdeči križ Slovenije ali občina.

Občina

V vsaki občini se ne glede na njeno velikost in število prebivalcev imenuje poveljnik civilne zaščite in štab za civilno zaščito.

194 V občini se lahko poleg v prejšnji točki omenjenih poveljnikov, štabov in enot glede na ogroženost ustanovijo in organizirajo tudi nekatere enote in službe civilne zaščite občinskega pomena (občinske enote), ki so namenjene zaščiti in reševanju na celotnem območju občine.

To so predvsem:

- službe za zaklonišča (graditev in priprava zaklonilnikov, vzdrževanje in organiziranje uporabe zaklonišč),
- tehnične reševalne enote,
- enote za RKB-zaščito,
- službe .

Za izvajanje določenih nalog zaščite, reševanja in pomoči, ki so občinskega pomena, se lahko pooblastijo posamezna društva in druge prostovoljne organizacije, ki imajo primerne kadre in sredstva za opravljanje teh nalog, kot na primer:

- prostovoljne gasilske organizacije za reševanje ljudi, gašenje in varovanje premoženja ter za izvajanje nekaterih drugih reševalnih nalog;
- organizacije Rdečega križa za prvo pomoč ter za oskrbo ogroženega in prizadetega prebivalstva;
- jamarska društva za reševanje v jamah in v gradbenih objektih;
- potapljaška društva za reševanje v vodi;
- kinološka društva za iskanje ponesrečenih v ruševinah;
- taborniške in skavtske organizacije za postavljanje šotorišč in upravljanje začasnih bivališč;
- radioamaterske klube za zagotavljanje radijskih zvez ter
- ustrezne druge prostovoljne organizacije.

Občina lahko za opravljanje določenih nalog zaščite, reševanja in pomoči zadoži tudi posamezna podjetja, zavode in druge organizacije, ki imajo primerne kadre ter tehnična in druga sredstva za ta namen.

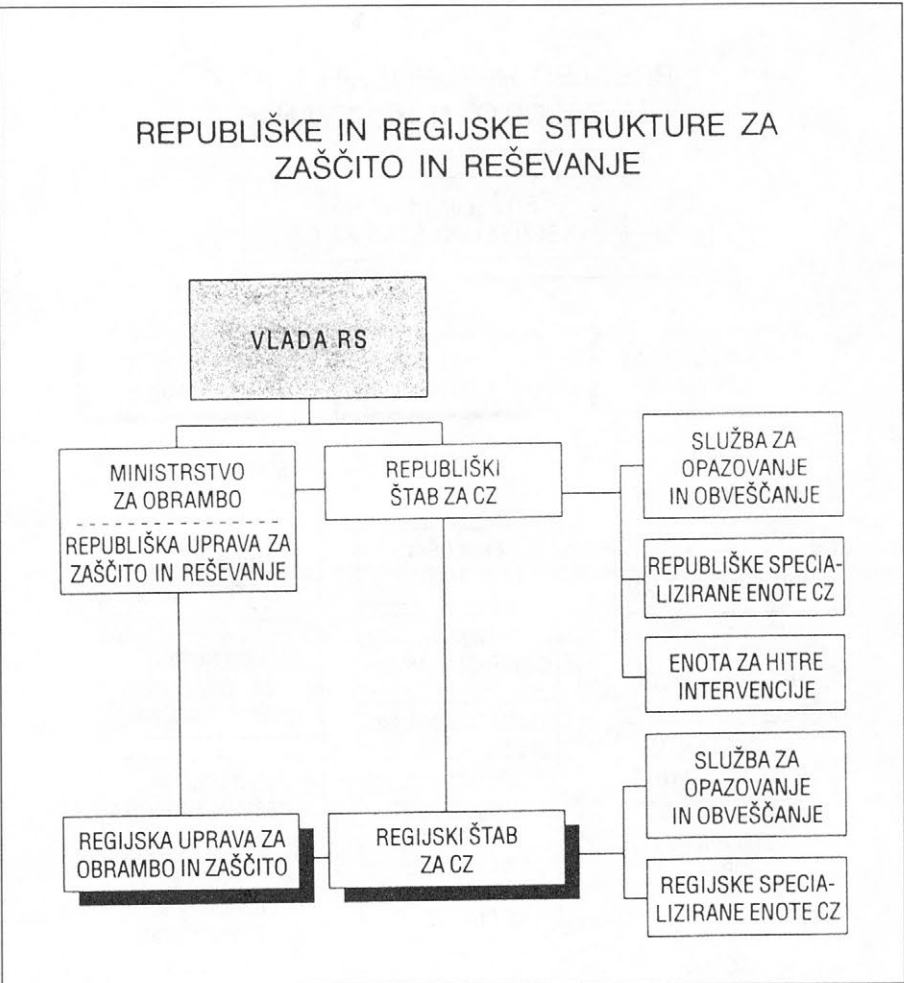
Mestna občina

Za operativno-strokovno vodenje zaščite in reševanja v mestni občini se imenuje poveljnika civilne zaščite mesta in mestni štab za civilno zaščito. Zaradi učinkovitosti zaščite in reševanja se lahko v mestni občini imenuje tudi sektorske poveljnike in ustanovi štabe za civilno zaščito, ki so neposredno podrejeni mestnemu štabu za civilno zaščito. Na sektorske poveljnike pa se vežejo vsi poverjeniki za civilno zaščito, tako tisti, ki so imenovani po teritorialnem, kot tisti, ki so imenovani po proizvodnem načelu.

Enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč v mestni občini se organizirajo na način, kot je opisan v prejšnji točki. Če je v mestu premajhno število operativnih gasilskih enot gasilskih društev, je potrebno primanjkljaj pokriti tako, da se organizira ustrezno število (dolžnostnih) tehničnih reševalnih enot civilne zaščite.

Regija

Za strokovno vodenje zaščite in reševanja na območju regije (okraja) Vlada Republike Slovenije imenuje poveljnike

Slika 11.

in ustanovi regijske (okrajne) štabe za civilno zaščito. Regijski štabi za civilno zaščito bodo v prehodnem obdobju izpostave Republiškega štaba za civilno zaščito. Po ustanovitvi upravnih okrajev pa se ustanovijo okrajni štabi kot strokovno-operativni organi upravnega okraja.

V regiji (okraju) se za zaščito, reševanje in pomoč ustanovijo naslednje enote in službe civilne zaščite:

- tehnične in reševalne enote,
- enote za odkrivanje in uničevanje neeksplozivnih ubojnih sredstev,
- službe za RKB-zaščito,
- stacionariji Rdečega križa Slovenije in
- službe za podporo.

V regijah (okrajih), kjer obstajajo poklicne operativne gasilske enote, se le-te zadožijo za izvajanje določenih reševalnih nalog regijskega ali republiškega pomena (republiški program nalog, ki obsega predvsem reševanje ob nesrečah z nevarnimi snovmi, reševanje v večjih prometnih nesrečah, reševanje v predorih, reševanje na morju ipd). V regijah (okrajih), kjer ni poklicnih enot, se za opravljanje teh nalog lahko zadožijo operativne gasilske enote prostovoljnih gasilskih društev. V regijah se za reševanje v gorah zadožijo postaje Gorske reševalne službe.

Za opravljanje določenih nalog zaščite, reševanja in pomoči se lahko zadožijo

tudi ustrezna podjetja, zavodi, društva in druge organizacije (regijske zavode za zdravstveno in socialno varstvo se na primer zadoži za opravljanje higiensko-epidemioloških nalog, gradbeno podjetje za reševanje iz ruševin itd.).

Republika

Za operativno-strokovno vodenje zaščite in reševanja na območju Republike Slovenije sta pristojna poveljnik civilne zaščite Republike Slovenije in Republiški štab za civilno zaščito. Republiški štab je organ Vlade Republike Slovenije in ji je tudi odgovoren za svoje delo.

Kot republiške prostovoljne formacije se organizirajo:

- enota za reševanje v gorah (kot splošna reševalna služba),
- enota za reševanje v jamah (kot splošna reševalna služba),
- enota za reševanje v vodi,
- enota za iskanje ponesrečenih s psi,
- enota za postavljanje in upravljanje začasnih bivališč,
- enota za začasno namestitvev in oskrbo ranjenih in obolelih.

Kot poklicne formacije se organizirajo:

- gradbenotehnična enota za odstranjevanje ruševin in graditev objektov na komunikacijah,
- rudniška reševalna enota,

- 1 hidrotehnična enota za zaščito in reševanje ob poplavih,
- 1 mobilna bolnišnica,
- 1 ekološki laboratorij,
- 1 toksikološki laboratorij

- 1 higiensko-epidemiološka služba za delo na terenu,
- 1 enota za identifikacijo mrtvih,
- 1 enota za dezinfekcijo, dezinfekcijo in deratizacijo.

Kot republiške dolžnostne formacije pa se 195 organizirajo:

- 1 enota za hitreje intervencije,
- 1 enota za odkrivanje in uničevanje neeksplozivnih ubojnih sredstev,
- 1 enota za izdovodanje s tehničnimi sredstvi,
- 1 službe za podporo.

Enota za hitreje intervencije je namenjena izvajanju hitrih in izjemno zahtevnih reševalnih akcij doma in v tujini. Enota se organizira tako, da lahko deluje do en teden v vseh reševalnih razmerah brez tuje pomoči. Sestavljajo jo strokovnjaki za hitro presojo posledic in načrtovanje ukrepov ter ustrezni deli že omenjenih republiških specializiranih enot civilne zaščite. Osnova te enote je republiška tehnična reševalna enota. Enote za hitre intervencije se zagotovi najsodobnejša namenska oprema, razen težke mehanizacije, ki jo po potrebi pridobi od podjetij na širšem območju, kjer izvaja intervencijo.

Službe za podporo organizira Republiška uprava za zaščito in reševanje, tako kot večino republiških specializiranih enot civilne zaščite. Službe za podporo skrbijo za oskrbo Republiškega štaba za civilno zaščito in republiških specializiranih enot, katerim zagotavljajo zlasti:

- 1 nastanitev, hrano, vodo, obleko, opremo in potrošni material,
- 1 prvo medicinsko pomoč,
- 1 informacijsko podporo,
- 1 zveze,
- 1 prevoze,
- 1 poleg tega pa prevzemajo in izdajajo materialna sredstva pomoči v centralnem skladišču.

V okviru služb za podporo deluje tudi reševalna helikopterska enota.

Orkanski veter, Logatec 27. 6. 86.

Orkanski veter na Gorenjskem, pozimi 1984.

Pripravljenost sil za zaščito, reševanje in pomoč

Sile za zaščito, reševanje in pomoč se morajo mobilizirati (brez predhodne napovedi) v naslednjem času:

- 1 služba za opazovanje in obveščanje (republiška in regijska) do 30 minut,
- 1 služba za opazovanje in obveščanje (občinska) do 3 ure,
- 1 štabi za civilno zaščito v sestavi, ki omogoča operativno delovanje do 4 ure,
- 1 službe za podporo do 4 ure,
- 1 republiška enota za hitre intervencije do 4 ure,
- 1 poklicne formacije do 4 ure,
- 1 prostovoljne formacije do 8 ur,
- 1 dolžnostne formacije do 8 ur.

Ob predhodni napovedi, ko je doseženo stanje pripravljenosti sil za zaščito, reševanje in pomoč, pa preteče od dogodka do začetka delovanja najpomembnejših sil bistveno manj časa.

Posledica močnega deževja, Tolmin 1986.

Poplava (foto: mag. Milan Orožen Adamič.